

ПОЛІТИЧНІ ІНСТИТУТИ ТА ПРОЦЕСИ

DOI 10.31558/2519-2949.2022.3.1

УДК 327.8(477)

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7368-3963>**Коршук Р. М., Київський національний університет імені Тараса Шевченка**ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3328-4102>**Петренко І. І., Київський національний університет імені Тараса Шевченка**ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-1522-4723>**Салтовський О. І., Київський національний університет імені Тараса Шевченка**ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3864-9660>**Федорченко В. М., Київський національний університет імені Тараса Шевченка**ПИТАННЯ ГЕОПОЛІТИЧНИХ СОЮЗНИКІВ УКРАЇНИ
У ВІТЧИЗНЯНІЙ ПОЛІТИЧНІЙ ДУМЦІ ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ
XX СТОРІЧЧЯ

Стаття присвячена аналізу висвітлення питанням пошуку геополітичних партнерів та союзників України геополітичних вчень українських мислителів першої половини XX століття. Окреслюються проблеми визначення зовнішньополітичних пріоритетів та участі України в міжнародних альянсах останніх десятиріч, пошук надійних партнерів, перш за все у безпековій сфері. Наголошується, що Революція Гідності та російська агресія викристалізували геополітичні пріоритети України – курс на європейську та євроатлантичну інтеграцію було повернуто в Конституцію країни, а російська геополітична загроза стала фактом колективної свідомості українського суспільства. Відзначається, що теоретичні напрацювання українських теоретиків політики першої половини XX сторіччя не втратили своєї актуальності і у наш час. Зазначається, що у міжвоєнний період, географічним простором, який викликав найбільший інтерес українських геополітиків і який вони вважали визначальним для майбутнього української держави був регіон Чорного моря. На їх думку те, що Україна історично є частиною чорноморсько-середземноморського комунікаційного простору, а також забезпечувала торгівельні зв'язки цього регіону з Балтикою визначає ареал пошуку партнерів й союзників. Однак не лише країни, що розташовані в регіоні є в числі потенційних союзників України, але й держави, що мають там значні геополітичні та економічні інтереси. Аналізується ставлення теоретиків української геополітики до ідеї Балтійсько-понтійської федерації та переліку країн, що до неї можуть входити. Розкривається розуміння українськими мислителями особливостей ставлення до ідеї союзу країн Східної Європи та створення української національної держави в її етнографічних межах основних геополітичних суб'єктів Європи – Великобританії, Франції, Німеччини, Італії та Радянської Росії. Наголошується на значимості взаємодії української держави з Польщею та Румунією. Наголошується, що ідеї українських геополітиків першої половини XX сторіччя не втратили своєї актуальності й потребують подальшого вивчення та осмислення.

Ключові слова: Україна, геополітика, українська політична думка, геополітичні союзники.

«Спеціальна військова операція», а, по суті, відкрите широкомасштабне військове вторгнення армії Російської Федерації в Україну 24 лютого 2022 року, різко актуалізувало питання пошуку зовнішньополітичних союзників і партнерів нашої держави.

Від часу проголошення незалежності українська держава вела активні пошуки можливих міжнародних альянсів, які б не лише сприяли розвитку її економіки й міжнародної торгівлі, а й вирішували питання зовнішньополітичної безпеки.

Особлива увага приділялася пошуку так званих «стратегічних партнерів», до переліку яких в різні роки входило до трьох десятків країн. При цьому до їх числа включалися країни з різноспрямованими інтересами, геополітичними орієнтаціями, соціально-політичними та економічними пріоритетами розвитку. Часто в стороннього спостерігача складалось враження, що наповнення цього списку більше залежало від поточних симпатій чинних лідерів української держави та конкретного закордонного візиту. Промовистою є назва розгорнутого дослідження «Стратегічне партнерство без стратегії. Хто вони – стратегічні партнери України?» аналітичного центру «Українська призма» [1].

Перелік стратегічних партнерів України включав у себе як Російську Федерацію, так і США, Азербайджан і Польщу, Молдову і КНР. Така «клаптикова геополітична мапа партнерства» вписувалася до відомої зовнішньополітичної доктрини «багатовекторності», яка, здавалося б мала забезпечити вдале проходження України «поміж крапельками» інтересів глобальних та регіональних геополітичних гравців.

В період президенства В.Януковича, наприклад, Національний інститут стратегічних досліджень (НІСД) в аналітичній записці «Стратегічне партнерство України» від 31.10.2011 пункт 4, обґрунтовуючи видиму строкатість списку стратегічних партнерів, наголошував, що «Україна визначає свої зовнішньополітичні пріоритети і вибудовує систему відносин стратегічного партнерства у трьох головних вимірах – на рівні інтеграційних процесів з Європейським Союзом, на рівні країн-глобальних гравців (США, РФ, КНР) та на регіональному рівні (Польща, Туреччина та інші). Усі ці магістральні напрями української зовнішньої політики є самодостатніми та водночас взаємодоповнювальними» [2].

Говорячи про те, що інтеграція до ЄС є ключовим пріоритетом зовнішньої політики України, автори документу зазначали: «...стратегічне партнерство України з РФ є, зокрема, одним з вагомих чинників стабільності на континенті та важливим елементом архітектури загальноєвропейської безпеки. Поглиблення стратегічного партнерства зі США підтверджує актуальність міжнародних гарантій безпеки для України, а нещодавно встановлені відносини стратегічного партнерства з КНР відбивають нові можливості широкого економічного співробітництва» [2].

В той же час, ще в перші десятиріччя існування сучасної української держави робились спроби створення міжнародних союзів в яких Україна могла б здійснювати лідерські функції на регіональному рівні. Найвідоміший проект – ГУАМ (за першими літерами назв країн-учасників – Грузії, України, Азербайджану та Молдови), офіційно заснований 1997 року. За два роки до цієї організації ввійшов Узбекистан і організація отримала назву ГУУАМ. В Російській Федерації практично одразу ж організацію стали розглядати як своєрідну альтернативу СНД і загрозу російському домінуванню на пострадянському просторі.

Особливої активності робота ГУУАМ набула в період президентської каденції В.Ющенко, хоча, після Помаранчевої революції в Україні її лави 2005 року покинув Узбекистан. Найвищою точкою злету активності ГУАМ (назву відновлено 2006 року) можна вважати рішення країн учасниць у червні 2007 року сформувані миротворчі сили чисельністю 500 осіб «для боротьби із сепаратизмом».

Спроба В.Януковича в період його президентської каденції продовжити політику різновекторності, а потім і взагалі здійснити «геополітичний розворот» від євроінтеграції в бік тіснішого союзу з Російською Федерацією призвели до Революції Гідності й ганебної втечі з країни. Одночасно «геополітичною відповіддю» Росії стало «гібридне» вторгнення в український Донбас та анексія Кримського півострова.

Революція Гідності та російська агресія у формі гібридної війни викристалізували геополітичні пріоритети України – курс на європейську та євроатлантичну інтеграцію було повернуто в Конституцію країни, а російська геополітична загроза стала фактом колективної свідомості українського суспільства.

Наростання антиукраїнської риторики та дій російської влади на початку 20-х років актуалізували питання пошуку надійних геополітичних союзників. Найбільш відомим став проект створення союзу між Великобританією, Польщею та Україною. Вперше про створення тристороннього альянсу було заявлено главою МЗС Об'єднаного королівства Ліз Трасс 21 січня 2022 року. 17 лютого глави МЗС Великобританії та України у Києві офіційно повідомили про запуск нового альянсу за участі Польщі.

На користь альянсу і його перспектив грало співпадіння інтересів країн-учасників. Об'єднане Королівство після виходу з ЄС взяло на озброєння концепцію «глобальної Британії», що передбачає зростання геополітичної ролі країни як самостійного міжнародного гравця. Польща отримує

покращення власних позицій в Європейському союзі. Україна – надійну міжнародну підтримку в економічній та безпековій областях.

Особливо важливим є бажання сторін захищати спільні цінності та надати Україні безпекову допомогу – передача озброєнь, будівництво військово-морських баз та спільне виробництво кораблів для ВМСУ, навчання українських військовослужбовців, забезпечення переходу української армії на стандарти НАТО.

Альянс отримав в ЗМІ назву «маленьке НАТО», а дослідники побачили в ньому аналогію «Маленькій Антанті», об'єднанню країн, що виникли з уламків трьох імперій на сході європейського континенту по закінченню Першої світової війни задля протистояння загрозі «експорту революції» з Радянської Росії.

Хоча Україна і не зуміла в силу цілого ряду обставин як внутрішнього так і зовнішнього характеру реалізувати на початку ХХ сторіччя історичний шанс на відновлення власної держави і приєднатися до країн «Малої Антанти», однак серед українських політичних мислителів питання аналізу причин поразки визвольних змагань стали одними з центральних в період між двома світовими війнами.

Поряд з аналізом причин внутрішнього характеру – несконсолідованість суспільства, низька якість політичної та управлінської еліт, слабе протистояння шаленій російсько-більшовицькій пропаганді – значна увага приділялась і значенню зовнішньополітичних чинників. Україна, на відміну від своїх вчорашніх сусідів по «тюрмах народів» зі Східної Європи не змогла заручитись широкою міжнародною підтримкою, здобути прихильність переможців у Першій світовій війні.

Видатний представник консервативного напрямку української політичної думки першої половини ХХ сторіччя, посол Української Держави у Відні у 1918-19 роках, В'ячеслав Липинський, говорячи про уроки пошуку Україною зовнішньополітичних «орієнтацій» в часи національно-визвольної революції, наголошував: «показав, що доброю орієнтацією на Україні єсть орієнтація тільки на такого закордонного союзника, який: сам має велику силу, це раз, – сам потребує для своїх цілей орієнтованих на нього Українців, це два» [3, с.65].

Представники геополітичного напрямку української політичної думки, окрім особливостей поточної міжнародної кон'юнктури, звертали також увагу на чинники, які на їхнє переконання, мали тривке, стратегічне підґрунтя – особливості географічного простору й сформовані ним геополітичні напрямні розвитку, особливості історії та національної політичної свідомості й культури.

В період між двома світовими війнами, географічним простором, який викликав найбільший інтерес українських геополітиків і який вони вважали визначальним для майбутнього української держави був регіон Чорного моря.

Це пояснювалось як особливостями української національної території – «В безпосередньому положенні України над Чорним морем, в обставині, що ціла половина чорноморських берегів належить до суцільної української території, лежить запорука великої політико-географічної ролі України вже в найближчій будучині» [4, с.107], так і цивілізаційно-культурною приналежністю – народ «...український являється народом західної культури – одним з найбільш багатих східними, орієнтальними впливами, але все-таки по всьому складу своєї культури й свого духу народом західним» [5, с.141].

Той факт, що Україна історично виступала частиною чорноморсько-середземноморського комунікаційного простору, а також забезпечувала торгівельні зв'язки цього регіону з Балтикою визначав ареал пошуку партнерів й союзників.

Український геополітик Юрій Липа відзначав, що система внутрішніх водних шляхів створила геополітичну вісь України: «Тільки вісь Південь – Північ є віссю українських земель» [6, с.141]. Виходячи з цього вчений розробив «Чорноморську доктрину», яку виклав в однойменній книзі де проаналізував історію регіону та перспективи і завдання України з його перебудови та перетворення в регіон взаємовигідного співробітництва прибережних країн [7].

Один із засновників Української Народної Республіки Михайло Грушевський відзначав, що «...коли народність наша, дух нашого народу тягне нас на захід, край завертає енергію, нашу працю на схід і полуденне, в сферу нашого моря, нашого комунікаційного центру, до котрого ведуть нас наші ріки і повинні б були повести всі наші дороги, коли б вони будувались нами, в орієнтуванні нашими інтересами...» [8, с.23].

Аналізуючи економічні й геополітичні аспекти взаємовідносин такої історичної форми української державності як УРСР, український радянський вчений Антін Синявський в кінці 20-х років ХХ сторіччя також звертав особливу увагу на значення для республіки розвитку зв'язків

з регіонами Причорномор'я і Східного Середземномор'я. Він виходив з того, що Україна, як суверенна держава, яка перебуває в союзі з іншими соціалістичними республіками, але має власні, специфічні інтереси що може скласти певний економічний комплекс із країнами Близького Сходу на засадах взаємодоповнюваності, обопільної вигоди та найбільш економічно доцільного розподілу праці та обміну продукцією: «Природно-географічні умови й різний ступінь економічного розвитку, певна диференціація господарств держав Близького Сходу та України є певною підставою для розвитку торговельних зносин, що їхнє вивчення та детальна й всебічна проробка мусять ставити одну з актуальніших проблем нашого післяреволюційного часу» [9, с.196]. На думку вченого, якщо для країн Західної Європи Україна ще довгий час буде залишатися переважно постачальником сировини та напівфабрикатів для промисловості та імпортером технологій, то до країн цього регіону вона буде постачальником готової промислової та сільськогосподарської продукції, машин та обладнання та імпортером сировини – нафти, бавовни тощо.

Наявність традиційних торговельних зв'язків та зовнішньо-торговельних можливостей України зумовлювали, на думку українських геополітиків першої половини ХХ сторіччя, необхідність вибудови й інших геополітичних союзів. Як зазначав С.Рудницький, створення української національної держави відкриває перспективи формування об'єднання країн, що розташовані на вісі давнього торговельного шляху «з варяг в греки». Він висловлював переконання, що «Балтійсько-Понтійська федерація, зложена з Фінляндії, Естонії, Латвії, Литви, Білоруси й України, є нині цілло дуже впливових кругів усіх згаданих держав» [4, с.154].

При цьому вчений відзначав, що в перспективах створення такого об'єднання держав зацікавлені далеко не всі країни Європи.

Так з точки зору геополітичних інтересів Франції, вважав С.Рудницький, «Утворення Української національної держави в етнографічних границях, зглядно цілої Балтійсько-Чорноморської федерації, являється для французької східної політики небажаним, поділ одноцільної російської могутності супроти німецької небезпеки – просто фатальним» [4, с.181]. Росія, як царська, так і радянська була для французьких політичних кіл своєрідним «важелем протидії» економічній могутності Німеччини та її претензіям на домінування на континенті.

Одночасно, підкреслював вчений, для Німеччини, що є найбільшою промисловою країною континентальної Європи, незважаючи на її підтримку УНР, «Утворення самостійної Української національної держави не дає, ... таких блискучих виглядів на будуче, як відбудова єдиної, неділимої Росії» [4, с.170]. Росія, чи то царська, чи то радянська, була для німецької економіки величезним джерелом постачання сировини та ринком для експорту промислової продукції.

В книзі «Призначення України» Ю.Липа називає чотири головних «гравців» європейської політики, що безпосередньо чи опосередковано впливають на долю України – Англія, Німеччина, Італія та Росія царська і радянська. При цьому трьох перших об'єднувало небажання допустити посилення ролі Росії в Європі та її вихід в Середземномор'я. Через кілька років після походу військ царської Росії в Європу на придушення угорського повстання 1848 року, вибухнула Кримська війна в якій, цитує він сучасника, «Англія провадила війну, щоб не допустити Росію до Середзем'я, а Франція, щоб здобути для другого цісарства авреолу борця за ліберальні засади» [6, с.96].

Саме ця задача, не допустити Росію до Середземного моря, на думку С.Рудницького, робить для Англії привабливим підтримку ідеї існування української держави: «...позитивна роз'язка української проблеми, себто утворення Української національної держави в етнографічних границях, вповні усуває всі небезпеки, що грозять Бритійській світовій державі від півночі» [4, с.186].

Більше того, саме захист власних інтересів в Середземному морі робить також і Італію можливим союзником української держави: «Для Італії, як середземноморської держави *par excellence* не може бути рівнодушна ніяка політично-географічна зміна, котра відбувається на прибережних землях Середземного моря. Для того кожне рішення української справи, позитивне чи негативне, є для Італії дуже важне. Негативна розв'язка, при котрій українське чорноморське побережжя полишилося б під Росією, є для Італії цілком певно не вигідна й небажана» [4, с.181].

Практично всі теоретики української геополітики в період між Світовими війнами розглядали Росію не як потенційного союзника, а як загрозу. Виняток становив лише український радянський вчений А.Синявський який, можливо, під впливом процесів українізації та становлення інститутів української держави у формі УСРР в кінці 20-х років заявляв: «Україна є також мостом між східною частиною нашого Союзу, Азією й Західною Європою. Україна є виступ на Захід в вороже оточення Західної Європи» [9, с.194].

Натомість Ю.Липа наголошував, що керівництво СРСР після «розвороту на схід» в перше десятиліття його існування, вже з початку 30-х років повертається до реалізації традиційних експансіоністських планів для чого, навіть, здійснює об'єднання двох геополітичних комплексів – українського й російського – побудувавши систему каналів, які перетворили Москву в «столицю п'яти морів»: «Получення Оки, Волги й Балтії каналами з українською системою рік (Дон-Дніпро) дало б Москві врешті хоч сяке-таке повязання з Україною. [6, с.103-104].

С.Рудницький звертав увагу на те, що й «У оновленій демократичній Росії буде великоруське живло безумовно продовжати заграничну політику царської Росії». [4, с.81]. А прагнення реалізовувати геополітичні амбіції обертається тим, що «Панування Росії над Україною приневолює російський уряд до політики насилля всередині держави; це знов потягає за собою експансійну політику на вні» [4, с.167].

У цьому замкненому колі бідності, експансіонізму, прагнення до світового панування жертвою стає і сам російський народ і народи втягнуті в орбіту імперії. Щодо України, пише М.Грушевський «Російська торговельна і митова політика, не спиняючись ні перед чим, щоб розірвати й зруйнувати торговельні зв'язки України з її історично сформованими західними ринками, щоб знищити взагалі українську торгівлю й віддати український торг в руки купецтва московського й притягнути Україну економічно до півночі, до великоруських центрів – Петербурга і Москви» [8, с.16]. Імперія, наголошує вчений, послідовно рвала торговельні й культурні зв'язки України із західною Європою, що йшли, перш за все через Польщу.

Польща в переліку потенційних союзників та партнерів займає не однозначне місце. Якщо М.Грушевський та Ю.Липа розглядають її в цілому позитивно, то С.Рудницький не включає до переліку можливих учасників Балтійсько-понтійської федерації, заявляючи, що «...Польща є середньо-європейським краєм, котрого природні зв'язки лежать у Середній Європі, котрого культура пішла середньо-європейськими стежками, котрого політико-географічна властивість не годилася б цілком із прикметностями інших народів федерації, які всі є східноєвропейськими краями» [4, с.154].

В той же час вчений бачить принципову різницю в ставленні до України з боку Польщі та Росії. Він наголошує, що «Для Польщі було володіння Україною дуже важне, та не було воно питанням буття чи небуття. Для Московщини, натомість, було посідання України, без ніякого сумніву, питанням життя, головню ж від часу, коли вона перемінилася в новітню Російську державу. Тільки панування над Україною відчиняло Росії дорогу до Чорного моря, Балкану, Царгорода, тільки тривке посідання України давало Росії спрому думати про здійснення давніх мрій – перейняття спадщини візантійських кесарів». [4, с.114].

В той же час, можливість взаємовигідного союзу України і Польщі, можливе за умови, коли спільність інтересів в протистоянні геополітичним загрозам переважить давні територіальні суперечності й історичні образи. Це може статися, вважає С.Рудницький, за умови створення польської й українською національних держав в їх етнографічних межах, адже «Етнографічна границя між українцями та поляками є коротша навіть за українсько-румунські границі. Польща лежить при найкоротшому боці трапезоїду, який творить обриси нинішньої української території» [4, с.109].

М.Грушевський вважав, що відродження «західної орієнтації» має потужне історичне підґрунтя, оскільки саме Польща тривалий час виступала транзитною територією для західноєвропейських впливів в Україні: «Вроцлав і Гданськ, два історичні ринки українського експорту (зруйнованого тільки силоміць російським правительством в XVIII в.) були головними посередниками й джерелами сих західних, німецьких впливів» [8, с.15]. Ці зв'язки, наголошує очільник УНР, було перервано насильницькими діями московської влади по перериванню духовних, культурних, економічних, міжособистісних контактів населення окупованих Росією українських земель з Європою.

С.Рудницький, аналізуючи перспективи партнерства української держави з її західними сусідами, звертає особливу увагу на перспективи українсько-румунських відносин: «Під нинішню пору... і в найближчій будучині впливи румунського сусідства мають для України непересічне політико-географічне значіння... Тривкий союз і постійно добрі взаємини є як для Румунії, так і для України дуже корисні» [4, с.108]. Майже через сто років звернула на це питання й публікація на сайту «Європейської правди» від 15 вересня 2020 року, що аналізує нову стратегію національної безпеки України та наведений там перелік стратегічних партнерів України: «...у переліку стратегічних партнерів немає Румунії – чорноморської держави-члена НАТО, яка має доволі сильні антиросійські настрої і в суспільстві, і серед політиків. ... ця держава має вагомий потенціал підтримки України, у тому числі безпекової, який Київ чомусь системно ігнорує» [10].

Розширюючи аналіз перспектив міжнародного партнерства та союзницьких відносин України на ґрунті співпадиння геополітичних інтересів С.Рудницький також звертає увагу на те, що тенденції розвитку світових економічних процесів вказують Україні і на більш широке коло міжнародних партнерів: «Світова лучба має дивний нахил: вертати нераз по вікових перервах до своїх давніх шляхів. Коли трансконтинентальна тенденція лучби в Східній Європі та в Орієнті прийме реальні форми, мусять старі сухопутні шляхи з Європи через Передню Азію до Індії та Китаю знову віджити й без сумніву знов дійти до великого значіння. Вони ж дають найкоротшу сполуку між двома найважливішими й найгустіше заселеними областями нашої планети: Європи й монусовими краями Азії» [4, с.203].

Менше з тим, вважає вчений, з точки зору ближчої політичної перспективи та геополітичних викликів в період формування та усталення української держави «уклад рік ... посполу з фактом, що Чорне море, ця одинока природна границя України, приневолюють з природописною конечністю нашу вітчизну шукати головної політично-географічної підпори на чорноморському побережжі: польська та московська політично-географічна небезпека все будуть вимагати від України, щоб вона свою політичну точку тяжкості переложила на Чорне море, оперлася постійно і сильно об його побережжя й шукала зв'язків і союзів з могутніми державами, що панують і мають інтереси в Передній Азії» [4, с.124].

Наукові здобутки українських політичних мислителів першої половини ХХ сторіччя не втрачають актуальності і у наш час. Їх вивчення, взяття на озброєння українським політичним класом, дозволяє не лише краще розуміти минуле, але й сьогодення з його екзистенційними викликами та формувати майбутнє в якому Україна та її народ зможуть зайняти достойне місце серед світових демократій, віднайти надійних союзників та партнерів й надійні шляхи розвитку й гарантування безпеки.

Бібліографічний список:

1. Стратегічне партнерство без стратегії. Хто вони – стратегічні партнери України? *Стратегічне партнерство без стратегії* (tilda.ws).
2. Стратегічне партнерство України. Аналітична записка. *Стратегічне партнерство України. Аналітична записка* | Національний інститут стратегічних досліджень (niss.gov.ua).
3. Липинський В. Листи до братів хліборобів про ідею і організацію українського монархізму / ред. Я. Пеленський. Київ Філадельфія 1995. 471 с.
4. Рудницький С. Чому ми хочемо самостійної України? / Упоряд., передмова О.І.Шаблія. Львів, 1994. 416 с.
5. Грушевський М. Хто такі українці і чого вони хочуть. К., 1991. 240 с.
6. Липа Ю. Призначення України. – Нью-Йорк, 1953. 307 с.
7. Липа Ю. Всеукраїнська трилогія: У 2 т. Т. 2 : Чорноморська доктрина; Чорноморський простір (атлас); Розподіл Росії / Ю. Липа. К., 2007. 392 с.
8. Грушевський М. На порозі нової України. К., 1991. 128 с.
9. Синявський А. УСРР та Близький Схід у світлі геополітики. *Синявський А. Вибрані праці*. К., 1993. 384 с.
10. У перелік стратегічних партнерів України помістили Азербайджан, але не Румунію і Словаччину. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2020/09/15/7114366/>

References:

1. Stratehichne partnerstvo bez stratehiyi. Khto vony – stratehichni partnery Ukrayiny? *Stratehichne partnerstvo bez stratehiyi* (tilda.ws).
2. Stratehichne partnerstvo Ukrayiny. Analitychna zapyska. "Stratehichne partnerstvo Ukrayiny". Analitychna zapyska | Natsional'nyy instytut stratehichnykh doslidzhen' (niss.gov.ua).
3. V.Lypyn's'kyu. Lysty do brativ khliborobiv pro ideyu i orhanizatsiyu ukrayins'koho monarkhizmu / red. Ya. Pelens'kyu. Kyiv Filadel'fiya 1995. – 471 ts.
4. S.Rudnyts'kyu. Chomu my khochemo samostiynoyi Ukrayiny? / Uporyad., peredmovu O.I.Shabliya – L'viv, 1994. – 416 s.
5. Hrushevs'kyu M. Khto taki ukrayintsi i choho vony khochut'. – K., 1991. – 240 s.
6. Lypa Yu. Pryznachennya Ukrayiny. – N'yu-York, 1953. – 307 s.
7. Lypa Yuriy. Vseukrayins'ka trylohiya: U 2 t. – T. 2 : Chornomors'ka doktryna; Chornomors'kyu prostir (atlas); Rozpodil Rosiyi / Yu. Lypa. – K., – 2007. – 392 s.
8. Hrushevs'kyu M. Na porozi novoyi Ukrayiny. – K., 1991. – 128 s.
9. Synyavs'kyu A. USRR ta Blyz'kyu Skhid u svetli heopolityky // Synyavs'kyu A. Vybrani pratsi. – K., 1993. – 384 s.
10. U perelik stratehichnykh partneriv Ukrayiny pomistylы Azerbaydzhan, ale ne Rumuniyu i Slovachchynu // <https://www.eurointegration.tsom.ua/news/2020/09/15/7114366/>

Korshuk R. M., Petrenko I. I., Saltovskyi O. I., Fedorchenko V. M. *The issue of geopolitical allies of Ukraine in the domestic political thought of the first half of the 20th century*

The article is devoted to the analysis of the coverage of the issue of finding geopolitical partners and allies of Ukraine in the geopolitical teachings of Ukrainian thinkers of the first half of the 20th century. The problems of determining foreign policy priorities and Ukraine's participation in international alliances in recent decades, the search for reliable partners, foremost in the security sphere, are outlined. It is emphasized that the Revolution of Dignity and Russian aggression crystallized the geopolitical priorities of Ukraine – the course for European and Euro-Atlantic integration was returned to the country's Constitution, and the Russian geopolitical threat became a fact of the collective consciousness of Ukrainian society. It is noted that the theoretical work of Ukrainian political theorists of the first half of the 20th century has not lost its relevance in our time. Furthermore, it is noted that in the interwar period, the Black Sea region was the geographical space that aroused the greatest interest of Ukrainian geopoliticians and which they considered decisive for the future of the Ukrainian state. In their opinion, the fact that Ukraine is historically a part of the Black Sea-Mediterranean communication space, and also ensured the trade relations of this region with the Baltic States, determines the area of search for partners and allies. However, not only countries located in the region are among Ukraine's potential allies, but also states that have significant geopolitical and economic interests there. The attitude of theorists of Ukrainian geopolitics to the idea of the Baltic-Pontic Federation and the list of countries that can join it is analyzed. The Ukrainian thinkers' understanding of the peculiarities of the attitude towards the idea of the union of the countries of Eastern Europe and the creation of the Ukrainian national state within its ethnographic boundaries of the main geopolitical subjects of Europe – Great Britain, France, Germany, Italy and Soviet Russia – is revealed. The significance of the interaction of the Ukrainian state with Poland and Romania is emphasized. It is emphasized that the ideas of Ukrainian geopoliticians of the first half of the 20th century have not lost their relevance and require further study and understanding.

Keywords: *Ukraine, geopolitics, Ukrainian political thought, geopolitical allies.*